

פְּטִישִׁים, קמיעות וקסם

המושג של חדירת רוח אל תוך חפץ דומם, בעל-חיים או בן-אדם, מהווה אמונה עתיקה ומכובדת ביותר אשר שררה למן תחילת התפתחות הדת. הדוקטרינה של הדיבוק בידי רוח הינה לא יותר ולא פחות מאשר פְּטִישִׁים. הפרא איננו סוגד בהכרח לפטיש; הוא סוגד ומעריץ את הרוח השוכנת בפטיש, והוא עושה כן באופן הגיוני ביותר.

בתחילה רווחה האמונה כי הרוח של הפטיש הייתה רוחו של אדם מת; לאחר מכן סברו כי בפטישים שכנו הרוחות הגבוהות יותר. וכך, בסופו של דבר ספגה אל תוכה כת הפטישים את כלל הרעיונות הפרימיטיביים על אודות רוחות רפאים, נשמות, רוחות ודיבוק בידי שדים.

1. האמונה בפטישים

מאז ומעולם ביקש האדם הפרימיטיבי להפוך כל דבר יוצא-דופן לפטיש; והמקרה, אפוא, היה המקור לפטישים למכביר. אדם חולה, דבר-מה מתרחש, והאדם מבריא. אותו דבר נכון לגבי המוניטין של תרופות רבות ושל צורות ריפוי מחלות המבוססות על המקריות. לעצמים אשר נקשרו לחלומות היה סיכוי טוב להפוך לפטישים. הרי געש הפכו לפטישים, אך לא הרים רגילים; כוכבי שביט, אך לא כוכבים. האנשים המוקדמים סברו כי הכוכבים הנופלים והמטאורים מעידים על הגעתן לכדור הארץ של רוחות מבקרות מיוחדות.

הפטישים הראשונים היו חלוקי נחל בעלי סימונים מיוחדים, ומני אז ביקש לו האדם "אבנים קדושות"; מחרוזות של חרוזים הייתה פעם אוסף של אבנים קדושות, סוללת לחשים. שבטים רבים היו בעליהן של אבנים קדושות, ואולם מעט מהן שרדו כפי ששרדו הכַּעֲבָה והאבן של סקון. המים והאש נמנו אף הם על הפטישים המוקדמים, ועדיין שורדות עבודת האש לצד האמונה במים קדושים.

פטישים של עצים היוו התפתחות מאוחרת יותר, ואולם בקרב שבטים מסוימים הובילה התמשכות עבודת הטבע אל האמונה בקמעות שבהן שוכנת רוח טבע כזו או אחרת. כאשר צמחים ופירות הפכו לפטישים, הם היו בבחינת טאבו כמזון. התפוח היה בין הראשונים ליפול תחת הקטגוריה הזו; עֵמִי הִלְבָּאֲנֵט מעולם לא אכלו אותו.

אם בעל-חיים אכל בשר אדם, הוא הפך לפטיש. באופן הזה הפך הכלב לבעל החיים הקדוש של הפרסים. אם הפטיש הינו בעל-חיים ורוח הרפאים שוכנת לעולם בקרבו, כי אז עשוי הפטישנים להתקרב באופן גבולי אל גלגול הנשמות. במובנים רבים קינאו הפראים בבעל-חיים; הם לא חשו נעלים עליהם ונקראו לעיתים קרובות על שם חיות הפרא המועדפות עליהם.

לאחר שבעל-חיים הפכו לפטישים, הגיעו הטאבו על אכילת בשר בעל החיים שהינו פטיש. בשל דמיונם לאדם, במוקדם הפכו הקופים דמויי-אדם והקופים לבעל-חיים של פטיש; לאחר מכן, נחשבו ככאלה גם נחשים, בעל-כנף וחזירים. בתקופה מסוימת נחשבה הפרה לפטיש, ובעוד שעל החלב חל טאבו, נחשבו ההפרשות כמוערכות ביותר. הנחש היה נערץ בפלשתינה, במיוחד בעיני הפניקים, אשר יחד עם היהודים, ראו בו את השופר של הרוחות הרעות. אפילו אנשים מודרניים רבים מאמינים בכוחות הלחש של זוחלים. למן חצי האי ערב והלאה, דרך הודו, ועד לריקוד הנחש של אדומי העור של שבט המוקי, הנחש היה נערץ.

מסמך 88

ימים מסוימים בשבוע היוו פטישים. במשך עידינים נחשב יום שישי ליום של ביש-מזל, והמספר שלוש-עשרה כמספר של רשע. מספרי המזל, שלוש ושבע, הגיעו מהתגלויות מאוחרות יותר; המספר ארבע היה מספר המזל של האדם הפרימיטיבי, והוא נגזר מכך שהכיר במוקדם את ארבעת כיווני המצפן. מניית בקר, או כל רכוש אחר, נחשבה לפעולה של ביש-מזל; אנשי קדם התנגדו תמיד למפקד, לכך "שימנו את העם".

האדם הפרימיטיבי לא הפך את המין לפטיש יתר-על-המידה; פונקציית הרבייה קיבלה אך ורק כמות מוגבלת של תשומת-לב. הפרא היה בעל מנטאליות טבעית, ולא היה מגונה או שטוף זימה.

הרוק היווה פטיש רב-עוצמה; ניתן היה לסלק שדים אגב יריקה על אדם. כאשר אדם זקן או נעלה ירק על מישהו, נחשבה פעולה זו למחמאה העילאית. חלקים מגוף האדם נחשבו לפטישים בפוטנציה, ובמיוחד השיער והציפורניים. הציפורניים הארוכות של המנהיגים נחשבו לפרס רב-ערך, וכאשר נקצצו נחשבו לפטיש רב-עוצמה. בימים מאוחרים יותר, תרמה האמונה בפטיש הגולגולת במידה רבה לציד הראשים. חבל הטבור נחשב לפטיש יקר-ערך; ואפילו כיום הוא נחשב ככה באפריקה. הצעצוע הראשון של המין האנושי היה חבל טבור משומר. כאשר קבעו בתוכו פנינים, כפי שנהוג היה לעשות לעיתים תכופות, היווה זה את המחרוזת הראשונה של אדם.

ילדים בעלי גיבנת וילדים נכים נחשבו לפטישים; המשוגעים נחשבו כמוכי-ירח. האדם הפרימיטיבי לא מסוגל היה להבחין בין גאונות לבין שיגעון; את האידיוטים או שהיכו למוות או שהעריצו כאישויות פטיש. ההיסטוריה נתנה יותר ויותר תוקף לאמונות הרווחות בכישוף; חולי האפילפסיה שימשו לעיתים תכופות ככוהנים וכמרפאים. השכרות נחשבה כצורה של דיבוק על-ידי רוח; כאשר הפרא השתולל, הוא שם עלה בשיערו על-מנת לפטור את עצמו מאחריות למעשיו. רעלים וחומרים משכרים הפכו לפטישים; הם נחשבו כדברים שנועדו להיות אחוזי דיבוק.

אנשים רבים ראו בגאונים אישויות פטיש אשר אחזה בהם רוח חכמה. ובמהרה למדו בני האדם המוכשרים הללו להשתמש במרמה ובתכסיסים על-מנת לקדם את האינטרסים האנוכיים שלהם. אדם פטיש נחשב ליותר מבן-אנוש; הוא היה אלוהי, ואפילו נחשב כמי שאיננו יכול לטעות. וכך, בסופו של דבר, קיבלו לידיהם מנהיגים, מלכים, כוהנים, נביאים ושליטי כנסייה כוח רב, והפעילו סמכות בלתי-מוגבלת.

2. האבולוציה של הפטיש

רוחות הרפאים העדיפו, לכאורה, לשכון בחפץ כלשהו אשר השתייך להן בזמן שהן חיו בגוף בשר ודם. אמונה זו מסבירה את יעילותן של מזכרות מודרניות רבות. אנשי קדם העריצו מאז ומעולם את עצמות מנהיגיהם, ושרידי השלד של קדושים וגיבורים עדיין גורמים לרבים להתיירא מפניהם מתוך אמונה טפלה. ואפילו כיום, אנשים עולים לרגל לקבריהם של בני-אדם דגולים.

האמונה במזכרות צמחה מתוך כת עבודת הפטיש הנושנה. המזכרות של הדתות המודרניות מייצגות את הניסיון להצדיק באופן הגיוני את הפטיש של הפרא, ובכך לרומם אותו למקום של ערך ומכובדות במערכות הדת המודרניות. האמונה בפטישים ובקסמים נחשבת לעבודת אלילים, ואולם, לכאורה ראוי הדבר לקבל מזכרות וניסים.

האח – מקום בעירת אש – הפכה פחות או יותר לפטיש, למקום קדוש. בתחילה היו המקומות הקדושים והמקדשים בבחינת פטישים הואיל והמתים נקברו בהם. אוהל המועד של העברים רומם בידי משה אל מקום שבו שכן פטיש-על, המושג דאז על אודות חוק האל. ואולם, בני ישראל מעולם לא וויתרו על האמונה הכנענית הייחודית במזבח האבן: "וְהָאֵבֶן הַזֹּאת, אֲשֶׁר שָׁמַתִּיהָ מִצֵּבָה,

מסמך 88

תהא בית אלוהים." הם האמינו באמת ובתמים שרוח אלוהיהם אכן שכנה במזבחות אבן מעין אלה, אשר לאמיתו של דבר היו פטישים.

התמונות המוקדמות ביותר נוצרו על-מנת לשמר את הופעתם של המתים המהוללים ואת זיכרונם; לאמיתו של דבר, הם היוו אנדרטאות. אלילים היוו עידון של הפטישים. האנשים הפרימיטיביים האמינו שטקס הקדשה גורם לרוח לחדור אל תוך התמונה; ובדומה לכך, כאשר עצמים מסוימים קיבלו ברכה, הם הפכו לקמיעות.

בנוסף לדיבר השני בקוד המוסרי העתיק של דאלאמטיה, ניסה משה לשלוט בעבודת הפטיש בקרב העברים. הוא הנחה בקפדנות שלא יכינו שום תמונה אשר אותה ניתן להקדיש כפטיש. בפשטות אמר הוא, "לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ." ואף כי דיבר זה עיכב במידה רבה את האמנות בקרב היהודים, הוא אכן הפחית את עבודת הפטיש. ואולם, משה היה נבון מכדי לנסות להחליף באופן פתאומי את הפטישים הנושנים, ולפיכך הסכים למקם מזכרות מסוימות בתוך ארון הברית, אשר שימש כמזבח מלחמה וכמקדש דתי במשולב.

בסופו של דבר הפכו מילים לפטישים, ובייחוד אלה אשר נחשבו למילותיו של האל; באופן זה הפכו ספרי הקודש של דתות רבות לבתי-כלא של פטיש אשר בהם כלוא דמיונו הרוחני של האדם. אותו מאמץ של משה כנגד הפטישים הפך לפטיש העילאי; לאחר מכן נעשה שימוש בדיבר שלו על-מנת ללעוג לאמנות ולעכב את ההנאה ואת הערצת היפה.

בימי קדם הייתה מילת הפטיש של הסמכות לדוקטרינה מעוררת-פחד, הרוחן האיום ביותר מכל העריצים אשר משעבדים את האדם. פטיש של דוקטרינה יניע אדם לבגוד בעצמו וליפול טרף לציפורני צרות האופקים, הפנאטיות, האמונה הטפלה, חוסר הסובלנות ומעשי האכזריות הברבריים והמפלצתיים ביותר. הכבוד המודרני לחכמה ולאמת אינו אלא הברירה – אשר התרחשה אך לאחרונה – מן הנטיות לעשיית-פטישים, הלאה עד לרמות הגבוהות יותר של החשיבה וההיגיון. בנוגע לכתבי הפטיש אשר הצטברו, ואשר אנשי דת שונים מתייחסים אליהם כאל ספרי קודש, האמונה היא לא רק שמה שנכלל בספר הינו אמת, אלא גם שכל האמיתות מצויות בספר. אם אירע שאחד מכתבי הקודש הללו התייחס לכדור הארץ כאל שטוח, כי אז במשך דורות ארוכים מסרבים אנשים אשר לכל דבר ועניין הינם בריאים בנפשם, לקבל את ההוכחות החותכות לכך שהפלנטה עגולה.

הנוהג לפתוח את אחד מכתבי הקודש הללו, לתת לעין ליפול באקראי על פסקה, ולאחר מכן להחליט על-פיה החלטות חשובות לגבי החיים או לגבי פרויקטים, אינה אלא פטישים גמור. שבועה ב"ספר קדוש", או שבועה בעצם נערץ כזה או אחר, הינה צורה מעודנת של פטישים.

ואולם, הדבר אכן מייצג התקדמות אבולוציונית, ההתקדמות מפחד הפטיש מפני ציפורניו הקצוצות של מנהיג פראי ועד להערצה של אוסף של מכתבים, חוקים, אגדות, אלגוריות, מיתוסים, שירים ודברי ימים, אשר אחרי-ככלות הכול משקפים את חוכמת המוסר אשר לוקטה במשך מאות רבות של שנים, לפחות עד למועד ולאירוע ליקוטם לכדי "ספר קדוש".

על-מנת שתהפוכה לפטישים, היו מילים נדרשות להיחשב כבעלות השראה, והתפילה לאל, תוך שימוש בכתבים אשר קיבלו לכאורה השראה אלוהית, הובילה במישרין לכינונה של סמכות הכנסייה; זאת בעוד שהאבולוציה של צורות אזרחיות הובילה להתגשמותה של סמכות המדינה.

3. טוטמים

מסמך 88

הפטישיזם עבר כחוט השני דרך כל הכתות הפרימיטיביות, למן האמונה הקדומה ביותר באבנים קדושות, דרך עבודת אלילים, קניבליזם ופולחן הטבע ועד לטוטמיזם.

טוטמיזם הינו שילוב בין מנהגים חברתיים לבין מנהגים דתיים. הסברה המקורית הייתה כי כיבוד בעל החיים של הטוטם, אשר הינו ממקור ביולוגי לכאורה, מבטיחה את אספקת המזון. הטוטמים היו בעת ובעונה אחת הן סמלי הקבוצה והן האל של חבריה. אל מעין זה היווה התגלמות אישית של החמולה. טוטמיזם היה שלב אחד בניסיון לחברת את הדת, אשר אחרת הייתה אישית לכל דבר ועניין. בסופו של דבר התפתח הטוטם לכדי הדגל, או הסמל הלאומי, של העמים המודרניים השונים.

שק של פטישים, תיק רפואי, היה שק אשר הכיל מגוון מכובד של חפצים אשר רוח-חדרה-לתוכם, והמרפא של ימי קדם מעולם לא הרשה לתיק שלו, לסמל עוצמתו, לגעת באדמה. בדומה לכך, עמים מתורבתים במאה העשרים מוודאים שדגליהם, סמלי מודעותם הלאומית, לעולם לא ייגעו בקרקע.

סמלי התפקיד של הכהונים והמלכים נחשבו לבסוף כפטישים, ועליונות הפטיש של המדינה עבר דרך שלבי התפתחות רבים, מן החמולות לשבטים, מן הריבונות-הכפופה לריבונות, מן הטוטמים לדגלים. מלכי פטיש שלטו מתוקף "זכות אלוהית", והתקבלו צורות ממשל רבות אחרות. בני-אדם אף יצרו פטיש מן הדמוקרטיה, מן הרוממות וההערצה לרעיונותיו של האדם הפשוט, אשר כאשר מצורפים יחדיו הם מכונים "דעת הציבור". דעתו של אדם אחד, כשלעצמה, איננה שווה הרבה, אך כאשר אנשים רבים פועלים יחד כדמוקרטיה, נחשב אותו שיקול דעת בינוני לבורר של צדק ולאמת המידה של צדיקות.

4. קסם

האדם המתורבת תוקף את הבעיות של סביבה מציאותית באמצעות המדע שלו; האדם הפרא ניסה לפתור את בעיות האמת של סביבה דמיונית שבה מצויות רוחות רפאים באמצעות הקסם. קסם היה הטכניקה שבה תפעלו את סביבת הרוחות המשוערת, אשר פעולתה הסבירה ללא-הרף את אשר לא ניתן להסבירו; הייתה זו האמנות של קבלת שיתוף הפעולה מרצון של הרוחות ושל הכפייה עליהן לסייע גם שלא-מרצון באמצעות שימוש בפטישים וברוחות אחרות חזקות יותר.

מטרתם של הקסם, הכישוף וההעלאה באוב הייתה כפולה:

1. להבטיח תובנה אל תוך העתיד.

2. להשפיע באופן רצוי על הסביבה.

מטרתיו של המדע זהות לאלו של הקסם. האנושות מתקדמת מן הקסם אל המדע, אך לא תוך הגות והגיון, אלא דווקא דרך התנסות ממושכת, בהדרגה ומתוך כאב. האדם נסוג לאיטו אל עבר האמת, הוא החל בשגיאה, המשיך בשגיאה וכעת הוא מגיע אל סף האמת. רק עם הגעת השיטה המדעית הוא החל לפנות קדימה. ואולם, האדם הפרימיטיבי היה חייב לנסות או להיכחד.

המשיכה שבאמונה הטפלה המוקדמת הייתה אימה הורתה של הסקרנות המדעית המאוחרת יותר. באמונות הטפלות הפרימיטיביות האלה היה רגש דינאמי מקדם – פחד הצמוד לסקרנות; בקסם הנושן היה כוח מניע מקדם. האמונות הטפלות האלה ייצגו את האופן שבו הגיחה התשוקה האנושית להכיר את הסביבה הפלנטארית ולשלוט בה.

הקסם קנה לו אחיזה כה חזקה בפרא משום שהוא לא היה מסוגל לתפוש את המושג של המוות הטבעי. הרעיון המאוחר יותר של החטא המקורי סייע רבות להחלשת אחיזתו של הקסם בגזע, בכך שהוא סיפק הסבר למוות הטבעי. בתקופה מסוימת, לא נדיר היה לראות עשרה אנשים מומתים בשל אחריותם לכאורה למוות טבעי אחד. הייתה זו אחת מן הסיבות שבעטיין עמי קדם לא התרבו מהר יותר, והיא עדיין תקפה לגבי שבטים מסוימים באפריקה. על-פי-רוב, היחיד אשר הואשם באשמה הודה בה, אפילו כאשר ניצב בפני מותו.

הקסם הינו טבעי בעיני הפרא. הוא מאמין שאכן ניתן להרוג אויב באמצעות כישוף המערב את מחלפות שיערו או ציפורניו הקצוצות. קטלניות נשיכות הנחש יוחסה לקסמו של המכשף. הקושי במלחמה בקסם נובע מכך שפחד מסוגל להמית. האנשים הפרימיטיביים חששו כל-כך מן הקסם, עד שהוא אכן המית, ותוצאות שכאלה הספיקו על-מנת לבסס את האמונה השגויה הזו. במקרה של כישלון, תמיד ניתן היה למצוא הסבר הולם כזה או אחר; המזור לקסם שנכשל היה עוד קסם.

5. קמיעות קסומים

מכיוון שכל דבר הקשור לגוף יכול היה להפוך לפטיש, נגעו הקסמים המוקדמים ביותר לשיער ולציפורניים. הסודיות אשר נלוותה לעשיית הצרכים צמחה מתוך הפחד שמא ינכס לעצמו אויב דבר-מה שמקורו בגוף ויעשה בו שימוש בקסמים מזיקים; משום כך, כל הפרשות הגוף נקברו בקפדנות. אף נמנעו מיריקה בפרהסיה, בשל הפחד שמא ישמש הרוק בקסמים פוגעניים; את הרוק תמיד כיסו. אפילו שיירי מזון, פריטי לבוש וקישוטים יכלו לשמש ככלי שרת בידי הקסם. הפרא מעולם לא השאיר את שיירי ארוחתו על שולחן. וכל אלו נעשו מתוך הפחד שמא האויב יעשה שימוש בדברים הללו בטקסי קסם, ולא בשל ההערכה כלשהי לערכם הבריאותי של מנהגים מעין אלו.

קמעות קסומים נוצרו מכמות אדירה של דברים: בשר-אדם, טפרים של נמר, שיני תנין, זרעים של צמחי-רעל, ארס נחשים ושיער אדם. עצמות המתים היו קסומות ביותר. אפילו אבק טביעות הרגליים יכול היה לשמש בקסם. אנשי קדם האמינו מאוד בקמעות של אהבה. דם והפרשות גוף אחרות שימשו על-מנת להבטיח השפעה קסומה על האהבה.

תמונות נחשבו לחפצים יעילים לקסם. נעשו תבליטים, ובשעה שאלו קיבלו טיפול הולם או גרוע, הסברה הייתה שהאדם האמיתי ייהנה או יסבול מאותן השפעות. כאשר התבצעו רכישות, האנשים אשר האמינו באמונות טפלות היו לועסים חתיכת עץ קשה על-מנת לרכך את ליבו של המוכר.

חלב של פרה שחורה היה קסום במידה רבה; וכך היו גם חתולים שחורים. מקל ההליכה או השרביט היו קסומים, וכך גם התופים, הפעמונים והקשרים. כל החפצים הקדומים שימשו כקמיעות. מנהגיה של ציוויליזציה חדשה או גבוהה יותר נחשבו בלתי-ראויים, וזאת בשל טבעם הקסום השלילי לכאורה. במשך זמן ממושך נחשבו ככאלה אף הכתיבה, הדפוס והתמונות.

האדם הפרימיטיבי האמין שיש להתייחס בכבוד לשמות, ובמיוחד לשמות האלים. השם נחשב כישות, השפעה נבדלת מהאישיות הפיזית; הוא נחשב כשווה לנשמה ולצל. ניתן היה לקבל הלוואה תמורת משכון השם; אדם לא יכול היה להשתמש בשמו עד אשר פדה אותו עם תשלום ההלוואה. כיום חותם אדם את שמו על שטר. שמו של היחיד הפך עד מהרה לדבר חשוב בקסם. לפרא היו שני שמות; השם החשוב יותר נחשב לקדוש מכדי להשתמש בו כדבר שבשגרה, ומכאן מקור השם היומיומי – כינוי החיבה. הפרא מעולם לא סיפר את שמו האמיתי לזרים. כל התנסות יוצאת דופן גרמה לו להחליף את שמו; לעיתים היה זה בניסיון לרפא מחלה או לעצור שטף של ביש מזל. הפרא יכול היה לקבל שם חדש באמצעות קנייתו ממנהיג השבט; אנשים עדיין משקיעים

בתארים ובדרגות. ואולם, בקרב הפרימיטיביים שבשבטים, כדוגמת הבושמנים האפריקנים, לא קיימים שמות יחידניים.

6. השימוש בקסם

העיסוק בקסם התבצע תוך שימוש בשרביטים, בטקסים "רפואיים" ובלחשים; ונהוג היה כי העוסק בקסם יעבוד כשאינו לבוש. בקרב הקוסמים הפרימיטיביים עלה מספר הנשים על מספר הגברים. בקסם, "רפואה" פירושה מסתורין, לא טיפול. הפרא מעולם לא טיפל בעצמו; הוא מעולם לא השתמש בתרופות, אלא בהתאם לעצתו של המומחה לקסם. ורפאי הוודו של המאה העשרים דומים באופן טיפוסי לקוסמים הקדומים.

לקסם היה חלק ציבורי, כמו גם חלק פרטי. הקסם אשר בוצע על-ידי המרפא, השמאן או הכוהן, היה אמור להיטיב עם כלל השבט. המכשפות, המכשפים, והקוסמים ביצעו קסמים פרטיים, קסם אישי ואנוכי אשר נעשה בו שימוש כשיטת כפייה אשר נועדה להטיל רוע על אויביו של האדם. המושג של ספיריטיזם דואלי, רוחות טובות ורעות, הוליד לאחר מכן את האמונות בקסם לבן וקסם שחור. וככל שהתפתחה הדת, כך שימש המונח קסם לציון הפעולות הרוחניות אשר מחוץ לכת של האדם, ואף נעשה בו שימוש לציון האמונות הנושנות ברוחות רפאים.

צירופי מילים, טקסי המזמורים והלחשים, היו קסומים ביותר. כמה מן הלחשים הקדומים התפתחו לבסוף לכדי תפילות. נהוג היה לבצע אז קסם של חיקוי; התפילות שוחקו; ריקודים קסומים לא היו אלא תפילות אשר הומחו. בהדרגה החליפה התפילה את מקום הקסם כשותפתו של הקורבן.

המחוות, אשר קדמו לדיבור, נחשבו לקדושות וקסומות יותר, והחיקוי נחשב כבעל כוח קסם רב. האדם האדום הציג לעיתים קרובות ריקוד בופאלו שבו שיחק אדם אחד מקרבם את תפקיד הבופאלו, ותפיסתו של זה הבטיחה את הצלחת הצייד הממשמש ובא. חגיגות המין של יום מאי היו פשוט קסם של חיקוי, פנייה מרומזת אל התשוקות המיניות של עולם הצומח. האישה העקרה הייתה הראשונה אשר עשתה שימוש בבובה כקמע קסום.

הקסם היה הענף בעץ הדת האבולוציונית אשר הניב לבסוף את פירות העידן המדעי. האמונה באסטרולוגיה הובילה לפיתוחה של האסטרונומיה; האמונה באבן החכמים הובילה להתמחות במתכות, בעוד שהאמונה במספרים קסומים היוותה את הבסיס למדע המתמטיקה.

ואולם, עולם כה מלא בקמעות, תרם רבות להרס כלל השאיפה והיוזמה האישית. פירותיה של עבודה נוספת, או של חריצות, נחשבו לקסומים. אם בשדה של אדם צמחה יותר תבואה מאשר בשדה של שכנו, הוא היה עלול להיקרא בפני המנהיג ולהיות מואשם בכך שפיתה את התבואה העודפת מן השדה של שכנו העצל. ואכן, בימי הברברים היה זה מסוכן לדעת יתר-על-המידה; תמיד היה סיכוי שתוצא להורג באשמת עיסוק באמנות שחורה.

המדע מסיר בהדרגה את יסוד ההימורים מן החיים. ואולם, אם ייכשלו שיטות החינוך המודרניות, תתרחש כמעט באופן מיידי חזרה לאמונות הפרימיטיביות בקסם. האמונות הטפלות האלה עדיין שוכנות בדעתם של אנשים רבים אשר נקראים מתורבתים. השפה מכילה מאובנים רבים אשר מעידים על כך שהגזע היה רווי באמונה טפלה קסומה במשך זמן רב, מילים כמו להלך קסם, חוסר מזל, דיבוק, השראה, נמוג כרוח, פקחות, מוכה ברק ומוכה הלם. ובני אדם אינטליגנטיים עדיין מאמינים במזל טוב, בעין הרע ובאסטרולוגיה.

הקסם הקדום היווה את הפקעת אשר ממנה הגיח המדע המודרני; בזמנו הקסם היה הכרחי ואולם כעת הוא אינו נחוץ עוד. וכך המריצו רוחות הרפאים של האמונה הטפלה והבורות את דעתם

מסמך 88

הפרימיטיבית של בני האדם, עד אשר יכלו המושגים המדעיים להיוולד. כיום מצויה אורנטיה באזור הדמדומים של האבולוציה האינטלקטואלית הזו. מחצית מן העולם נאחזת בשקיקה באור האמת ובעובדות של התגליות המדעיות, בעוד שהמחצית השנייה של העולם מתבוססת בזרועות האמונה הטפלה הקדומה והקסם, אשר מוסווה אך קמעה.

[הוצג על-ידי כוכבת ערב זוהרת של נבאדון.]

טורנטה